

## VAI TRÒ CỦA VĂN HÓA TRONG PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

Nguyễn Thị Hồng Phương  
Khoa Lý luận Chính trị, Học viện Kỹ thuật Mật mã

**Tóm tắt:** Phát triển bền vững vừa là nhu cầu cấp bách, vừa là xu thế tất yếu của tiến trình phát triển xã hội. Do đó, chủ trương phát triển bền vững được thể hiện nhất quán trong các văn kiện, các chương trình, kế hoạch phát triển đất nước trong từng thời kỳ. Phát triển bền vững của đất nước ta hiện nay được thực hiện thông qua việc nhận thức và giải quyết thành công các mối quan hệ lớn, đó là: Giữa ổn định, đổi mới và phát triển; giữa đổi mới kinh tế và đổi mới chính trị; giữa tăng trưởng kinh tế và phát triển văn hóa... Vấn đề văn hóa với tư cách là động lực của sự phát triển bền vững đất nước; việc phát huy giá trị văn hóa và sức mạnh con người Việt Nam để thúc đẩy phát triển nhanh và bền vững đất nước là vô cùng cấp thiết.

**Từ khoá:** Văn hoá, vai trò văn hoá, phát triển bền vững

### THE ROLE OF CULTURE IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN CONTEMPORARY VIET NAM

Nguyen Thi Hong Phuong  
Faculty of Political Theory, Academy of Cryptography Techniques

**Abstract:** Sustainable development is both an urgent necessity and an inevitable trend in the process of social progress. As such, the policy of sustainable development has been consistently emphasized in official documents, national programs, and development plans throughout different periods. Viet Nam's current path to sustainable development involves recognizing and successfully addressing major interrelated issues, such as the relationship between stability, innovation, and development; between economic and political reform; and between economic growth and cultural development. Within this context, culture plays a vital role as a driving force for the nation's sustainable development. Promoting cultural values and the strength of the Vietnamese people is essential for fostering rapid and enduring national progress.

**Keywords:** culture, cultural role, sustainable development

Nhận bài: 17/03/2025

Phản biện: 20/04/2025

Duyệt đăng: 23/04/2025

#### I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Phát triển bền vững hiện nay không chỉ là xu thế tất yếu mà còn là yêu cầu cấp bách trong tiến trình phát triển của Việt Nam. Trong đó, văn hóa ngày càng được nhìn nhận như một động lực nội sinh quan trọng, góp phần tạo nền tảng tinh thần vững chắc, thúc đẩy phát triển kinh tế, xã hội và bảo vệ môi trường một cách hài hòa. Việc nhận diện đúng vai trò của văn hóa trong chiến lược phát triển quốc gia là vấn đề cấp thiết, nhất là trong bối cảnh hội nhập sâu rộng và sự thay đổi nhanh chóng của thế giới hiện đại.

#### II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

Trong giai đoạn hiện nay, phát triển bền vững là mục tiêu Thiên niên kỷ, nhận được sự quan tâm lớn của các quốc gia trong đó có Việt Nam. Việt Nam, phát triển bền vững vừa là nhu cầu cấp bách, vừa là xu thế tất yếu của tiến trình phát triển xã hội. Do đó, chủ trương phát triển bền vững được thể hiện nhất quán trong các văn kiện, các chương trình, kế hoạch phát triển đất nước trong từng thời kỳ. Phát triển bền vững của đất nước ta hiện nay được thực hiện thông qua việc nhận thức và giải quyết thành công các mối quan hệ lớn, đó là: Giữa ổn định, đổi mới và phát triển; giữa đổi mới kinh tế

và đổi mới chính trị; giữa tuân theo các quy luật thị trường và bảo đảm định hướng xã hội chủ nghĩa; giữa phát triển lực lượng sản xuất và xây dựng, hoàn thiện từng bước quan hệ sản xuất xã hội chủ nghĩa; giữa nhà nước, thị trường và xã hội; giữa tăng trưởng kinh tế và phát triển văn hóa, thực hiện tiến bộ và công bằng xã hội, bảo vệ môi trường; giữa xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa; giữa độc lập, tự chủ và hội nhập quốc tế; giữa Đảng lãnh đạo, Nhà nước quản lý và nhân dân làm chủ; giữa thực hành dân chủ và tăng cường pháp chế, bảo đảm kỷ cương xã hội.

Để khơi dậy khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc, phấn đấu đến giữa thế kỷ XXI, nước ta trở thành nước phát triển, theo định hướng xã hội chủ nghĩa, thì phát huy giá trị văn hóa, con người có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Với tầm nhìn đó, Văn kiện Đại hội XIII của Đảng đưa ra nhiều quan điểm mới về vai trò văn hóa với sự phát triển đất nước trong giai đoạn tới.

Trước hết, vấn đề văn hóa với tư cách là động lực của sự phát triển bền vững đất nước, đã tiếp tục được kế thừa và phát triển trong văn kiện lần

này. Từ thực tiễn đổi mới, nhất là trong quá trình thực hiện Nghị quyết Đại hội XII, Đảng ta khẳng định kinh nghiệm: "... phát huy hiệu quả vai trò động lực của con người, văn hóa, của giáo dục và đào tạo, khoa học và công nghệ trong phát triển đất nước". Đồng thời trong hệ quan điểm chỉ đạo tiếp tục thực hiện thắng lợi đường lối đổi mới, vị trí, vai trò của văn hóa đã được xác định rõ ràng, đầy đủ hơn trước. Văn hóa là động lực và nguồn lực quan trọng để phát triển đất nước. Văn kiện khẳng định: "Động lực và nguồn lực phát triển quan trọng của đất nước là khơi dậy mạnh mẽ tinh thần yêu nước, ý chí tự cường dân tộc, sức mạnh đại đoàn kết toàn dân tộc và khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc. Phát huy sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị và nền văn hóa, con người Việt Nam... Kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại; phát huy tối đa nội lực, tranh thủ ngoại lực, trong đó nguồn lực nội sinh, nhất là nguồn lực con người là quan trọng nhất". Việc xác định rõ vị trí, vai trò của văn hóa với tư cách là động lực quan trọng là điều kiện để phát huy giá trị văn hóa dân tộc trong thời gian tới.

Điểm nhấn trong sự phát triển trong quan niệm của Đảng về văn hóa; vai trò của văn hóa trong sự phát triển bền vững đất nước còn thể hiện ở mục VII "xây dựng và phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam". Đây là điểm mới, phản ánh nhận thức về văn hóa của Đảng ta ngày càng toàn diện, sâu sắc. Theo đó, không dừng lại ở xây dựng, phát triển văn hóa, con người nói chung mà văn kiện lần này nhấn mạnh việc phát huy giá trị văn hóa và sức mạnh con người Việt Nam để thúc đẩy phát triển nhanh và bền vững đất nước. Sử dụng khái niệm "phát huy" phản ánh thực tiễn phát triển văn hóa trong thời kỳ đổi mới, nhất là 5 năm thực hiện Nghị quyết Đại hội XII đã đạt được nhiều kết quả quan trọng: "Các lĩnh vực, loại hình, sản phẩm văn hóa phát triển ngày càng đa dạng, đáp ứng nhu cầu mới, nhiều mặt của đời sống xã hội. Nhiều giá trị văn hóa truyền thống và di sản văn hóa được kế thừa, bảo tồn và phát huy". Cùng với các nguồn lực và động lực khác, văn hóa đã góp phần làm cho đất nước ta chưa bao giờ có được cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế như ngày nay.

Trong giai đoạn mới, để thúc đẩy sự nghiệp đổi mới, hiện thực hóa khát vọng Việt Nam hùng cường, văn kiện cũng nhấn mạnh nhiệm vụ phát huy giá trị văn hóa Việt Nam. Mỗi dân tộc đều có lịch sử hình thành và phát triển khác nhau, qua đó sáng tạo nên nền văn hóa của mình, trong đó có các giá trị văn hóa, được lưu truyền trong xã hội qua các thời kỳ lịch sử và trở thành các giá trị văn hóa truyền thống. Giá trị văn hóa truyền thống là nói đến những giá trị tốt đẹp, tiêu biểu cho một nền văn hóa được chắt lọc, lưu truyền từ

thế hệ này sang thế hệ khác và tạo nên bản sắc cho dân tộc. Các giá trị văn hóa truyền thống của Việt Nam được hun đúc trong suốt quá trình đấu tranh dựng nước và giữ nước, đó là: yêu nước, nhân ái, nghĩa tình, trung thực, đoàn kết, cần cù, sáng tạo. Giá trị văn hóa truyền thống có tính bền vững, tạo nên sức mạnh nhằm xây dựng và bảo vệ đất nước vì sự tiến bộ của con người và xã hội; là chỗ dựa đáng tin cậy và là điểm tựa vững chắc cho dân tộc ta trong quá trình vận động ở hiện tại cũng như tương lai. Vì vậy, kế thừa và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống dân tộc có vai trò rất quan trọng trong việc phát triển nền văn hóa, phát huy giá trị văn hóa và xây dựng lối sống.

Vai trò của văn hóa đối với phát triển kinh tế - xã hội bền vững; với các lĩnh vực cụ thể cũng được nhấn mạnh, khẳng định rõ hơn trong văn kiện lần này. Trước đây, xây dựng, phát triển văn hóa nhằm tạo môi trường và điều kiện để con người phát triển, hoàn thiện về nhân cách, đạo đức, trí tuệ, năng lực sáng tạo, thể chất, tâm hồn, có trách nhiệm xã hội, nghĩa vụ công dân, ý thức tuân thủ pháp luật. Đồng thời còn nhằm ngăn chặn và đẩy lùi sự xuống cấp về đạo đức xã hội, khắc phục những mặt hạn chế của con người Việt Nam. Kế thừa và phát triển quan điểm đó, nhận thức về vai trò, chức năng của văn hóa còn được xem xét trong mối tương quan với các lĩnh vực kinh tế, xã hội. Trong văn kiện đại hội XIII, lần đầu tiên Đảng ta đã sử dụng thuật ngữ sức mạnh mềm của văn hóa dân tộc: "...phát huy sức mạnh mềm của văn hóa Việt Nam, vận dụng có hiệu quả các giá trị, tinh hoa và thành tựu mới của văn hóa, khoa học, kỹ thuật, công nghệ của thế giới" để thúc đẩy quá trình phát triển nhanh và bền vững đất nước. Văn hóa là cốt lõi của sức mạnh mềm (hay còn gọi là quyền lực mềm) và được coi là yếu tố có vai trò quyết định sức mạnh và vị thế quốc gia. Việc gia tăng sức mạnh này là chiến lược quan trọng để hoàn thành nhiều mục tiêu lớn, trong đó có nâng cao vị thế quốc tế của Việt Nam. Do đó, quan niệm mới về vai trò sức mạnh mềm văn hóa được khẳng định trong văn kiện lần này có ý nghĩa quan trọng nhằm thúc đẩy vai trò động lực quan trọng của văn hóa trong sự phát triển bền vững của đất nước trong thời gian tới.

Một trong những nhiệm vụ quan trọng trong phát triển văn hóa hiện nay là: "Gắn phát triển văn hóa với phát triển du lịch, đưa du lịch thành một ngành kinh tế mũi nhọn, đồng thời bảo vệ, gìn giữ tài nguyên văn hóa cho các thế hệ mai sau". Như vậy, để khai thác, phát huy hiệu quả giá trị, tiềm năng, thế mạnh của văn hóa Việt Nam cần nhận thức và giải quyết hài hòa mối quan hệ giữa phát triển văn hóa với phát triển kinh tế, gắn văn hóa với phát triển du lịch, cũng như giới thiệu, quảng bá văn hóa Việt Nam ra thế giới thông qua những sản phẩm của ngành công

ng nghiệp văn hóa và dịch vụ văn hóa. Đây là một trong những nhiệm vụ cần được thực hiện một cách đồng bộ, hiệu quả trong bối cảnh hiện nay.

Để tiếp tục phát huy vai trò của văn hóa trong phát triển kinh tế - xã hội thì Đảng ta cũng đặt ra yêu cầu mới cho phát triển ngành công nghiệp văn hóa. Nếu như trong văn kiện Đại hội XII đặt ra nhiệm vụ “phát triển công nghiệp văn hóa đi đôi với xây dựng, hoàn thiện thị trường dịch vụ và sản phẩm văn hóa” thì văn kiện lần này nhấn mạnh, làm rõ hơn, đó là “Khẩn trương triển khai phát triển có trọng tâm, trọng điểm ngành công nghiệp văn hóa và dịch vụ văn hóa”. Có thể thấy, việc phát triển ngành công nghiệp văn hóa của nước ta hiện nay phải có tốc độ nhanh hơn, quyết liệt hơn và có trọng tâm, trọng điểm, trên cơ sở xác định thế mạnh của văn hóa nước ta trong so sánh với khu vực và quốc tế. Có như thế, chúng ta mới phát huy tốt nhất sức mạnh mềm của văn hóa, từng bước đưa văn hóa nước ta đến với thế giới, “xây dựng Việt Nam thành địa chỉ hấp dẫn về giao lưu văn hóa quốc tế”.

Văn kiện lần này cũng thể hiện sự kế thừa và phát triển trong nhận thức về vai trò và giải pháp để bảo đảm công bằng xã hội trong hưởng thụ các giá trị văn hóa, góp phần phát triển toàn diện con người. Từ quan điểm “Từng bước thu hẹp khoảng cách về hưởng thụ văn hóa giữa thành thị và nông thôn, giữa các vùng, miền và các giai tầng xã hội”, văn kiện lần này kế thừa và làm sáng rõ hơn về nhiệm vụ bảo đảm công bằng xã hội. Theo đó, “phát huy ý thức tự giác của toàn dân xây dựng và thực hiện các chế tài, quy định, quy ước xã hội, bảo đảm công bằng về cơ hội và thụ hưởng văn hóa. Khắc phục sự chênh lệch về trình độ phát triển và đời sống văn hóa giữa các vùng, miền, các giai tầng xã hội, đặc biệt quan tâm đến vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào các dân tộc thiểu số, các khu công nghiệp...”. Thực tế hiện nay cho thấy đời sống văn hóa tinh thần ở nhiều nơi còn nghèo nàn, đơn điệu; khoảng cách hưởng thụ văn hóa giữa miền núi, vùng sâu, vùng xa với đô thị và trong các tầng lớp nhân dân chậm được rút ngắn. Môi trường văn hóa còn tồn tại tình trạng thiếu lành mạnh, ngoại lai, trái với thuần phong mỹ tục; tệ nạn xã hội, tội phạm có chiều hướng gia tăng. Thực tế đó cho thấy việc phát huy các

giá trị văn hóa trong thời gian tới phải giải quyết nhiều nhiệm vụ, trong đó bảo đảm công bằng xã hội trong hưởng thụ các giá trị văn hóa là một nhiệm vụ quan trọng và cấp bách.

Để phát huy vai trò của văn hóa đối với sự phát triển nhanh và bền vững của đất nước, khắc phục những hạn chế, khuyết điểm trong thực tiễn phát triển văn hóa thời gian qua, Văn kiện cũng đề ra yêu cầu mới là phải “xây dựng văn hoá doanh nghiệp, doanh nhân và kinh doanh”, “chú trọng xây dựng môi trường văn hoá công sở lành mạnh, dân chủ, đoàn kết, nhân văn”, “xây dựng và thực hiện các chuẩn mực văn hoá trong lãnh đạo, quản lý”. Đồng thời, cũng yêu cầu rà soát tổng thể, đổi mới và hiện đại hóa quy trình, nội dung, phương thức đào tạo để trong 5 đến 10 năm tới khắc phục cơ bản tình trạng thiếu hụt đội ngũ cán bộ làm công tác văn hóa; hướng tới có đội ngũ cán bộ làm văn hóa, nhất là cán bộ chủ trì thực sự am hiểu về văn hóa, có phẩm chất, bản lĩnh, năng lực chuyên môn, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ.

Có thể nhận thấy, tùy từng bối cảnh lịch sử, điều kiện của đất nước và thế giới, Đảng ta luôn thể hiện vai trò quan trọng trong đổi mới tư duy, nhận thức về văn hóa, vai trò của văn hóa trong sự phát triển của đất nước. Hiện thực ngày nay đã và đang có nhiều thay đổi, cũng vì vậy nhận thức về các lĩnh vực nói chung, văn hóa nói riêng cũng phải thường xuyên có sự phát triển. Với vai trò tiên phong của mình, Đảng ta nhất định sẽ tiếp tục thể hiện tâm vóc, trí tuệ và bản lĩnh để đề ra một chiến lược phát triển văn hóa phù hợp bối cảnh hội nhập và phát triển.

### III. KẾT LUẬN

Văn hóa không chỉ là nền tảng tinh thần của xã hội mà còn là nguồn lực nội sinh và động lực bền vững cho sự phát triển đất nước. Quan niệm mới của Đảng về phát huy giá trị văn hóa và sức mạnh con người Việt Nam trong thời kỳ đổi mới đã mở ra những định hướng quan trọng cho chiến lược phát triển quốc gia. Để văn hóa thực sự trở thành sức mạnh mềm của dân tộc và góp phần nâng cao vị thế Việt Nam trên trường quốc tế, cần có những giải pháp đồng bộ trong chính sách, đầu tư, đào tạo và tổ chức thực hiện, bảo đảm công bằng trong tiếp cận và thụ hưởng văn hóa cho mọi tầng lớp nhân dân.

### TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập I*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia sự thật, Hà Nội 2021, tr. 29.
2. Vũ Khiêu (2000), *Văn hoá Việt Nam xã hội và con người*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
3. Phạm Văn Đồng (1995), *Văn hoá và đổi mới*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
4. Hồ Chí Minh (1947), “*Đời sống mới*”, Hồ Chí Minh Toàn tập, tập 5, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1995.
5. Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh (1993), *Văn hoá xã hội chủ nghĩa*, Nxb CTQG, Hà Nội.